

профілактичних щеплень проти особливо небезпечних інфекційних хвороб». Однак внесення завідомо неправдивих відомостей до документа традиційно розглядається як різновид його підроблення. Отже, дії медичного працівника, який вносить до медичного документа завідомо неправдиві відомості з метою його збуту водночас підпадають під частину 2 і частину 3 даної статті; при цьому, з одного боку, частина 2 є спеціальною, бо конкретизує суб'єкта даного кримінального правопорушення, а, з іншого боку, частина 3 є спеціальною, бо чітко окреслює мету виготовлення таких підроблених документів. У зв'язку з цим, на практиці постане запитання, яким чином ці норми співвідносяться між собою і яка з них має бути пріоритетною у випадку їх конкуренції.

4. На відміну від частин 1, 3 статті 321³, в яких йдеться про документи, які підтверджують проведення профілактичних щеплень проти особливо небезпечних інфекційних хвороб, в частині 2 використовується інше формулювання – «медична документація щодо проведення профілактичних щеплень», яке, на наш погляд, не має чітко визначеного змісту. Так, незрозуміло, про які саме медичні документи йдеться. Наприклад, чи має розглядатись як «медична документація щодо проведення профілактичних щеплень», наприклад, журнал реєстрації проведення вакцинації, або, наприклад, медична картка та ін.? Таким чином, на нашу думку, вжитий прийменник «щодо» «розмиває» предмет даного кримінального правопорушення, а тому суперечить принципу правової визначеності як елемента принципу верховенства права.

Акімов Михайло Олександрович,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПОЛІТИКО-ПРАВОВЕ РІШЕННЯ ЯК ВИНЯТКОВИЙ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХІД: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ

Збройний конфлікт на південному сході нашої держави, що триває вже восьмий рік, став випробуванням на міцність зокрема і для чинного Кримінального кодексу (далі – КК) України [2]. Уперше з'явилась практика застосування деяких статей розділу ХХ Особливої частини, зазнали істотних змін інші кримінально-правові норми.

Протягом 2014–2021 рр. значна кількість наших громадян (військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, цивільних осіб) у той чи інший спосіб незаконно утримувалась (притягувалась до кримінальної відповідальності та навіть була засуджена) на тимчасово окупованій території України та держави-агресора. З огляду на це актуалізується питання якнайшвидшого звільнення цих осіб та їх повернення в Україну.

Як свідчить досвід, шляхом переговорів, що їх ведуть здебільшого незалежні особи та організації, можна домогтися звільнення позбавлених свобод осіб лише в обмін на передачу представникам квазідержавних утворень «ДНР» / «ЛНР» інших осіб – тих, які перебувають на контрольованій Україною території, будучи фігурантами (підозрюваними, обвинуваченими, засудженими) у різних кримінальних провадженнях.

Свідомо залишаючи поза увагою питання законності та обґрунтованості притягнення до кримінальної відповідальності громадян України в тимчасово окупованих районах Донецької та Луганської областей, варто зауважити, що обмін наших співвітчизників на осіб, у поверненні яких виявили зацікавленість «ДНР» / «ЛНР», сьогодні є дієвим (а іноді і єдиним можливим) способом їх звільнення.

Природно, що таке звільнення повинно відбуватись у встановленому законом порядку: підозрювана чи обвинувачена особа повинна бути засуджена і – у разі визнання її винною – амністована (чи помилувана). Відтак за відсутності такого порядку він має бути унормований.

Усвідомлюючи це, суб'єкти законодавчої ініціативи та представники громадянського суспільства неодноразово виступали з ініціативами про внесення відповідних змін до КК України. Розглянемо це на прикладі законопроекта реєстр. № 5672 від 18.06.2021 «Про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України» (далі – законопроект 5672) [3], поданого народними депутатами Стефанчуком М.О. та Калауром І.Р.

Як стверджують автори законопроекта 5672, останній розроблений з метою забезпечення своєчасного та ефективного захисту прав людини, а також для прискорення повернення до України осіб, які утримуються, притягаються до кримінальної відповідальності або засуджені на території держави-агресора чи утримуються на тимчасово окупованій території України.

Для досягнення поставленої мети суб'єкти законодавчої ініціативи пропонують уповноважити Президента України застосовувати винятковий кримінально-правовий захід – політико-правове рішення про обмін осіб, які утримуються, притягаються до кримінальної відповідальності або засуджені на території держави-агресора чи утримуються на тимчасово окупованій території України, на осіб, які притягаються до кримінальної відповідальності на території України, до ухвалення судом вироку чи іншого остаточного рішення у справі про вининене ними суспільно небезпечне діяння.

Проаналізувавши основні положення законопроекта 5672, слід констатувати, що вони є вельми небезспірними. Про що йде мова?

Ідея наділити Президента України повноваженням ухвалювати політико-правове рішення як винятковий кримінально-правовий захід (та видавати відповідні укази із даного питання) без применшення

межує із кримінально протиправним діянням, адже повноваження Президента України визначені ст. 106 Конституції України [1] та не підлягають розширеному тлумаченню. На цьому неодноразово (особливо останніми роками) наголошував Конституційний Суд України. Отже, аби запобігти виникненню сумнівів у конституційності політико-правового рішення як виняткового кримінально-правового заходу, убачається за доцільне визначити інший спосіб його реалізації.

Безпосередньо ж термін «політико-правове рішення» можливо і відображає достатньо повною мірою сутність даного заходу, проте одночасно привносить елемент політичного свавілля до законодавства про кримінальну відповідальність. КК України – як і будь-який інший закон – повинен бути підкреслено безстороннім до волі окремої особи чи навіть групи осіб. На нашу думку, більш прийнятним для визначення виняткового кримінально-правового заходу є термін «припинення кримінального переслідування», що також адекватно розкриватиме його сутність, але при цьому відрізнятиметься від звільнення від кримінальної відповідальності, звільнення від покарання та від відбування останнього.

Суб'єкт законодавчої ініціативи пропонує регламентувати політико-правове рішення однією статтею КК України (ст. 108-1), але не просто включити її до Загальної частини закону про кримінальну відповідальність, а унести до неї новий розділ (розділ XV-1 «Політико-правове рішення»). Хоча подібні структурні зміни раніше вже вносилися до КК України (мається на увазі розділ XII-1 «Обмежувальні заходи», що складається лише з ст. 91-1 «Обмежувальні заходи», що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство»), вони не є прикладом вдалої законодавчої техніки, позаяк істотно погіршують якість викладу та структуру вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність.

Більше того, розробники законопроекта 5672 пропонують розмістити запропонований розділ XV-1 у Загальній частині КК України після розділу XV «Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх», що явно порушує логічну послідовність розташування розділів, адже політико-правове рішення перш за все стосується звільнення від кримінальної відповідальності та від покарання.

Зважаючи на викладене вище, нам уявляється за необхідне:

– або – при збереженні запропонованої структури (новий розділ Загальної частини КК України, що складатиметься з однієї статті) – розташувати цей новий розділ під номером XIV-1 після розділу XIV «Інші заходи кримінально-правового характеру» (а чинний розділ XIV-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб» вважати розділом XIV-2);

– або реалізувати законодавчу ініціативу, про яку йдеться, шляхом внесення змін та доповнень до ст. 87 «Помилування» КК України, що деталізує відповідне конституційне повноваження Президента України. Регламентація припинення кримінального

переслідування як форми чи виду помилування дозволить уникнути вірогідного оскарження конституційності даної новели у Конституційному суді України.

Список використаних джерел

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

3. Про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України : законопроект реєстр. № 5672 від 18 червня 2021 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72284.

Андрушко Андрій Васильович,
професор кафедри кримінального права
та процесу Ужгородського національного
університету, кандидат юридичних наук,
доцент

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСОБИСТОЇ СВОБОДИ ТА ГІДНОСТІ ЛЮДИНИ В ПРОЄКТІ КК УКРАЇНИ: ДЕЯКІ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

Ознайомлення з проектом КК України дозволяє зробити висновок про ряд позитивних моментів у частині кримінально-правової протидії злочинам проти особистої свободи і гідності людини (порівняно з чинним КК України). До таких, на наш погляд, варто віднести наступні: викрадення людини визнано одним із різновидів протиправного позбавлення особистої свободи, а не самостійною формою діяння, відмінною від незаконного позбавлення волі, як це є в чинному кримінальному законі; кримінально-правова заборона насильницького зникнення не містить вказівки на позбавлення людини волі як на обов'язкову ознаку об'єктивної сторони вказаного діяння; виокремлено загальний склад примушування тощо.

Разом з тим ознайомлення з проектом КК України у розглядуваній частині спонукає до висловлення деяких застережень. Так, насильницьке зникнення й надалі пропонується визнавати злочином проти особистої свободи людини. Однак з приводу обґрунтованості такого підходу маємо серйозні сумніви. Є підстави стверджувати, що юридична природа цього діяння характеризується суттєвими особливостями, ключовою з яких є те, що невід'ємною його ознакою є відмова визнати факт позбавлення свободи людини в будь-якій формі або приховування даних про долю такої людини чи місце її перебування. Насильницьке зникнення може бути результатом не лише незаконного позбавлення свободи, але й дій, що спершу були законними, а незаконними стали через відмову визнати факт позбавлення людини свободи або через приховування даних про долю